

Phẩm 95: TƯỚNG NGHIỆP TRONG LUẬN NGHIỆP-NHÓM TẬP ĐẾ

Luận chủ nói: Đã nói về Khổ đế rồi, nay sẽ nói về Tập đế. Tập đế là các nghiệp và phiền não. Nghiệp có ba loại: Thân nghiệp, khẩu nghiệp và ý nghiệp. Thân nghiệp là những tạo tác của thân, gọi là nghiệp của thân. Nghiệp này có ba loại: Cướp đoạt mạng sống là bất thiện, phát khởi nghênh đốn, lễ bái là thiện và chặt nhỏ cây cỏ là vô ký.

Hỏi: Nếu chính do thân gây tạo gọi là thân nghiệp thì các vật như cái bình v.v... cũng nên là thân nghiệp, là những tạo tác của thân?

Đáp: Cái bình v.v... là quả của thân nghiệp, chẳng phải là thân nghiệp, do nhân quả khác nhau.

Hỏi: Chẳng nên có thân nghiệp. Vì sao? Vì khởi động tạo tác do thân, gọi là thân nghiệp, mà pháp hữu vi thì diệt trong mỗi niệm chẳng phải có khởi động.

Đáp: Việc này trong phẩm niệm niệm diệt đã trả lời rồi. Nghĩa là khi pháp sinh ở chỗ khác (Sắc, Vô sắc) tổn hại lợi ích cho người khác thì cũng gọi là thân nghiệp.

Hỏi: Nếu như vậy thì thân tức là thân nghiệp, do sinh ở chỗ khác. Cho nên, chẳng phải hành động của thân, gọi là thân nghiệp?

Đáp: Thân là công cụ để gây tạo nghiệp. Khi thân sinh ở chỗ khác mà tích tập tội, phước thì gọi là nghiệp. Thế nên thân chẳng phải nghiệp.

Hỏi: Tích tập tội phước là vô tác, còn thân tạo tác thế nào?

Đáp: Khi thân sinh ở nơi khác, mà có những tạo tác đều gọi là thân tạo tác.

Hỏi: Thân tạo tác ấy hoặc thiện, hoặc ác mà là thân thì chẳng đúng. Vậy thì chẳng phải là thân làm?

Đáp: Tùy năng lực của tâm nên khi thân sinh ở nơi khác có thể tích tập nghiệp. Vậy nên hoặc tích tập thiện, hay bất thiện, chẳng những là thân mà nghiệp của miệng cũng vậy. Chẳng những âm thanh ngôn ngữ dùng năng lực của tâm, tùy theo âm thanh ngôn ngữ vốn đã tích tập thiện hay ác gọi là khẩu nghiệp mà ý nghiệp cũng như vậy. Nếu tâm quyết định: “Ta giết chúng sinh này”, thì lúc này tích tập tội phước cũng như vậy.

Hỏi: Như do thân miệng nên riêng có nghiệp. Vậy ý với ý nghiệp là giống hay khác?

Đáp: Có hai thứ. Hoặc ý tức là ý nghiệp, hoặc từ ý sinh nghiệp.

Như ý quyết định giết chúng sinh là ý bất thiện, cũng là ý nghiệp. Nghiệp này có thể tích tập tội trọng hơn nghiệp của thân và miệng. Nếu tâm chưa quyết định thì ý này khác với nghiệp.

Hỏi: Đã biết tướng gây tạo do tạo tác sinh ra khác với tích tập nghiệp vậy cái gì là tướng?

Đáp: Đó tức là vô tác.

Hỏi: Chỉ thân miệng có vô tác, chứ ý thì không có vô tác chăng?

Đáp: Chẳng phải vậy. Vì sao? Vì trong đó không có nhân duyên, chỉ nghiệp thân miệng có vô tác, mà ý không có vô tác. Trong kinh nói về hai thứ nghiệp: Tư, và Tư dĩ. Tư tức là ý nghiệp. Tư dĩ có ba loại: Do tư tích tập nghiệp cùng nghiệp thân, miệng. Ý nghiệp này rất quan trọng (sau sẽ nói). Từ chỗ tích tập của trọng nghiệp gọi là vô tác, vì thường nối tiếp nhau sinh. Cho nên, biết rằng ý nghiệp cũng có vô tác.

Phẩm 96: VÔ TÁC

Hỏi: Pháp nào gọi là vô tác?

Đáp: Do nơi tâm sinh tội phước. Ngủ nghỉ, phiền muộn, những lúc ấy thường phát sinh. Đó gọi là vô tác. Như trong kinh nói: Hoặc trồng cây, gây vườn rừng, đào giếng, bắc cầu cống... thì phước của người ấy làm những việc như thế ngày đêm thường tăng trưởng.

Hỏi: Có người nói tạo nghiệp trong hiện tại có thể thấy như bố thí, lễ bái, sát sinh hại mạng... là phải có. Còn nghiệp vô tác không thể thấy được nên không có. Nên làm rõ nghĩa này.

Đáp: Nếu không có vô tác thì không có pháp lia sát sinh v.v...

Hỏi: Lìa gọi là bất tác, bất tác thì không pháp. Như người khi chẳng nói, thì không có pháp chẳng nói sinh ra. Như khi không thấy sắc thì cũng không có pháp chẳng thấy?

Đáp: Nhân xa lìa sát sinh mà được sinh lên cõi Trời. Nếu không có pháp thì cái gì làm nhân?

Hỏi: Chẳng phải do xa lìa nên được sinh lên cõi Trời mà vì tâm thiện?

Đáp: Chẳng phải vậy. Trong kinh nói: Người tinh tấn tùy theo thọ mạng mà được nhiều phước, tùy theo phước nhiều nên hưởng vui của cõi Trời lâu dài. Nếu chỉ có tâm thiện thì làm sao có nhiều phước thế? Vì người này không thể thường có tâm thiện. Lại nói trồng cây... phước đức này đêm ngày tăng trưởng. Lại nói: Trì giới kiên cố. Nếu không có vô tác thì làm sao nói phước đức thường tăng trưởng và kiên cố trì giới? Lại, chẳng phải tác mà tức là sát sinh tức gây tạo sát sinh tiếp theo sinh khởi, sau đó bị tội sát. Như dạy người giết, tùy thời gian sau giết, mà người dạy bị tội sát sinh. Thế nên biết là có vô tác. Lại ý không có giới luật nghi. Vì sao? Vì nếu người ở nơi tâm bất thiện, vô ký hoặc vô tâm cũng gọi là trì giới. Nên biết lúc đó có vô tác. Luật nghi bất thiện cũng vậy.

Hỏi: Đã biết có pháp vô tác chẳng phải là tâm. Nay nó là sắc hay là tâm bất tương ưng hành?

Đáp: Đây là thuộc về hành ấm. Vì sao? Vì tướng tạo tác phát khởi gọi là hành. Vô tác là tướng tạo tác sinh khởi. Sắc là tướng nào hoại chẳng phải là tướng tác khởi.

Hỏi: Trong kinh nêu: Sáu loại tư gọi là hành ấm mà chẳng nói tâm bất tương ưng hành?

Đáp: Điều này trước đã trình bày rõ, nghĩa là có tâm bất tương ưng

với tội phước.

Hỏi: Nếu vô tác là tướng sắc thì có lỗi gì?

Đáp: Năm pháp sắc, thanh, hương, vị, xúc, vì chẳng phải tánh của tội phước, nên chẳng lấy tánh của sắc làm vô tác. Lại Phật dạy: Sắc là tướng não hoại. Trong vô tác, tướng não hoại chẳng thể được, nên chẳng phải là tánh của sắc.

Hỏi: Vô tác là tánh của thân khẩu nghiệp. Thân khẩu nghiệp tức là sắc?

Đáp: Vô tác chỉ gọi là nghiệp do thân miệng mà thật chẳng phải thân miệng gây ra mà do nơi thân miệng, ý nghiệp sinh ra. Cho nên, nói tánh của nghiệp thân, miệng, ý. Hoặc chỉ từ ý sinh vô tác, thì vô tác làm sao gọi là tánh của sắc? Lại trong vô sắc cũng có vô tác. Nên trong vô sắc sao lại có sắc?

Hỏi: Tạo tác những gì để có thể sinh khởi vô tác?

Đáp: Do tạo nghiệp thiện bất thiện có thể sinh khởi vô tác, chẳng phải là vô ký, vì năng lực yếu ớt.

Hỏi: Từ khi tạo tác đến lúc nào thì sinh khởi vô tác?

Đáp: Phát sinh từ tâm thứ hai, nhưng vẫn còn tùy thuộc vào sức mạnh của tâm thiện, ác mà trú lâu. Còn nếu năng lực của tâm yếu thì chẳng trú lâu. Như thọ giới một ngày thì trú một ngày, còn thọ giới trọn đời thì an trú trọn đời.
